

2019

Yli-Niskalan liito-oravaselvitys

Anne Hirvonen

5.6.2019

SISÄLLYS

Tiivistelmä	2
1 Johdanto	2
2 Menetelmät	3
3 Tulokset	3
3.1 Yhteydet ympäröiville elinalueille	4
4 Suositukset	5
Lähteet	6

Teksti ja kuvat: Anne Hirvonen, *FM, luontokartoittaja (eamt.), YTM*

Kannen kuva: Paikoin puiden juurelle on kertynyt paljon papanoita.

Yli-Niskalan liito-oravaselvitys 2019

TIIVISTELMÄ

Liito-orava (*Pteromus volans*) on luokiteltu vaarantuneeksi (VU)¹ ja se kuuluu EU:n luontodirektiivin lajeihin, joiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Hämeenkyrön kunta teetti vuonna 2014 kaavoituksen tueksi luontoselvityksen Yli-Niskalan alueella (Virtanen & Salomäki 2014). Selvityksessä tarkasteltiin alueen luontotyyppejä ja liito-oravan esiintymistä. Selvityksessä todettiin Yli-Niskalan alueelta asuttu liito-oravareviirin ydinalue, joka rajattiin raporttiin ehdottomasti säästettävänä I-luokan alueena.

Tässä selvityksessä tarkasteltiin liito-oravan esiintymistä vuoden 2014 selvitysalueen koilliskulmaan rajatulla alueella. Alueelta todettiin kymmeniä papanapuita, joitakin kolopuita ja pönttöjä, jotka esitetään liitekartoilla. Maastokäynnin (26.3.2019) perusteella todettiin, että liito-oravan reviiri on edelleen asuttu ja ydinalue on laajempi kuin edellisessä selvityksessä esitetty (2 ha) raja. Myös vuoden 2014 selvityksessä ympäröiviä alueita suositeltiin säästämään ydinalueen ympäriltä yhteensä 4 hehtaarin kokonaisuus, sillä tätä pienemmillä metsälaikulla eristyneillä metsälaikuilla ei ole havaittu liito-oravan lisääntymistä.

Reviirillä on todennäköisesti useampia liito-oravia, sillä papanapuita löydettiin verrattain paljon. Selvityksen suosituksina asuttu reviiri tulee säästää kokonaisuudessaan I-luokan ehdottomasti säästettävänä alueena ja puustoiset kulkuyhteydet ympäröiville metsäalueille tulee turvata.

1 JOHDANTO

Liito-orava (*Pteromus volans*) kuuluu Euroopan unionin luontodirektiivin liitteiden II ja IVa (92/43/ETY) lajeihin. Suomen luonnonsuojelulain 49§ mukaan liitteen IVa lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Vuoden 2019 lajien uhanalaisuus selvityksessä liito-orava siirtyi takaisin uhanalaisten luokkaan vaarantunut (VU), kun se edellisessä selvityksessä oli silmälläpidettävä (NT) (Hyvärinen ym. 2019, s. 576).

Hämeenkyrön kunta teetti vuonna 2014 kaavoituksen tueksi luontoselvityksen Yli-Niskalan alueella (Virtanen & Salomäki 2014). Selvityksessä tarkasteltiin alueen luontotyyppejä ja liito-oravan esiintymistä. Selvityksessä todettiin Yli-Niskalan alueelta Pappilanjoen suun itärannalta Kyrösjärven rantakaistaleelle ulottuva asuttu liito-oravareviirin ydinalue, joka rajattiin raporttiin ehdottomasti säästettävänä I-luokan alueena. Selvityksen I-luokan raja on pinta-alaltaan 2 ha ja alue perustuu arvioon ydinalueesta, jolla naaras pystyy lisääntymään ja selviytymään talven yli. I-luokan alueeksi on vuoden 2014 selvityksessä määritelty liito-oravan levähdys- ja lisääntymisalueet ja lisäksi I-luokan alueita voivat olla levähdys- ja lisääntymisalueisiin rinnastettavat yhteydet. Lisäksi elinympäristöä suositeltiin säästämään ydinalueen

¹ Hyvärinen ym. 2019, s. 576

ympäriltä vähintään noin neljän hehtaarin kokonaisuus, sillä tätä pienemmillä eristyneillä metsälaikuilla ei ole havaittu liito-oravan lisääntymistä.

Tässä selvityksessä tarkasteltiin Yli-Niskalaa uuden suunnittelualuerajauksen alueelta ja selvitetään, onko alue edelleen liito-oravan käytössä ja miltä osin näin on. Selvitysalue rajattiin Yli-Niskalan alueelle, jolla on eniten maankäyttöpainetta ja kunnan maanomistusta. Selvitysalue rajattiin laajemmalle kuin vuoden 2014 selvityksessä, sillä liito-oravalla voi vaihtaa pesäpuuta vuosien välillä, mikäli sopivaa puustoa ja elinympäristöä on tarjolla, lisäksi nuoret yksilöt etsivät itsenäistyttyään uusia elinpiirejä.

2 MENETELMÄT

Yli-Niskalan selvitysalue rajattiin kartalle yhteistyössä työtä ohjanneen kaavoitusarkkitehti **Helena Ylisen** kanssa. Liito-oravalle sopivia alueita arvioitiin ilmakuvasta ja maastokäynnit kohdennettiin sekä näille alueille, että vuoden 2014 selvityksessä I-luokkaan kuuluneille alueille.

Maastokäynnillä 26.3.2019 alueelta etsittiin liito-oravan papanoita kaikkien järeiden, yli 30-senttisten kuusien ja haapojen juurelta. Kaikki havaitut papanapuut, kolopuut ja pöntöt merkittiin muistiin. Lisäksi arvioitiin elinympäristön laatua, puuston suojaavuutta ja ruokailupuiden määrää, sekä kulkuyhteyksiä ympäröiville metsäisille alueille niin ilmakuvatarkastelun kuin maastokäynnin perusteella.

3 TULOKSET

Selvityksen tulokset on esitetty kuvassa 2. Selvitysalueen pohjoisosaan rantakaistaleelta löydettiin kymmenittäin papanapuita ja lukuisia pesä- ja levähdyspaikaksi sopivia kolopuita, lukuisia järeitä haapoja ja kuusia sekä ruokailupuiksi sopivia lehtipuita. Papanoiden määrän perusteella alueella on talvehtinut useampia liito-oravia. Naaraat eivät yleensä siedä toisia naaraita reviirillään, mutta koiraita voi olla alueella useampia. Poikaspesään ei ole koirailakaan ole kuitenkaan asiaa.

Hyvälaatuinen reviiri voi olla myös melko pieni. Reviirin ydinalueen tulee olla vähintään 4ha, sillä tätä pienemmillä alueilla ei ole havaittu lisääntymistä. Alueelta rajattu alue on noin 6 ha, joten on mahdollista, että alueella on vain yksi lisääntyvä naaras, mutta alue voi mahdollistaa myös kahden naaraan osin päällekkäisen reviirin, etenkin kun havaintojen perusteella liito-orava on liikkunut myös laadukkaimman ydinalueeksi rajatun alueen ulkopuolella alueen kaakkoiskulmalla. Myös selvitysalueen kaakkoispuolella voi olla liito-oravalle sopivaa elinympäristöä.

Kuva 2 Niskalan liito-oravahavainnot, aluerajaukset ja kulkuyhteydet.

3.1 YHTEYDET YMPÄRÖIVILLE ELINALUEILLE

Niskalan alueen liito-oravan elinympäristön ydinaluetta rajaa pohjoispuolelta Kyrösjärvi ja eteläpuolelta peltoalue ja Niskalantien pohjoispuolen laajat avonaiset tonttialueet: kulkuyhteys etelään on katkennut. Siten olemassa olevat kulkuyhteydet kaakkoon ja luoteeseen on erittäin tärkeää säilyttää.

On todennäköistä, että Pappilanjoki rantametsineen toimii ekologisena käytävänä myös liito-oraville. Elinympäristön ydinalueeksi rajatun alueen luoteiskulman eteläpuolella joen ja pellon väliin jäävän rantakaistaleella on lähinnä nuoria, alle 10-metrisiä puita, joita aikuiset liito-oravat eivät suosi kulkuyhteytenään (kuva 3). Vastarannalla kasvaa myös varttuneempia puita, ja rajauksen sisäpuolella rannassa on myös kookkaita puita, jotka mahdollistavat helposti alle 30 metriä leveän joen ylittämisen.

Kuva 3. Rajauksen luoteiskulman eteläpuolelle jäävän rantakaistaleen nuori puusto sopii heikosti liito-oravan kulkuyhteydeksi. On suositeltavaa, että kaistaleella säästetään joitakin isompia puita, jotta kulkuyhteys paranee tulevaisuudessa. Tällä hetkellä taustalla näkyvät vastarannan puut mahdollistavat kuitenkin yhteyden alajuoksulle päin.

Kulkuyhteydet rajausalueen kaakkoispuolelle ovat tällä hetkellä hyvät metsäalueita pitkin. Liito-oravan todettiin myös liikkuneen rajauksen eteläpuolella koilliskulmalla, sillä alueelta löytyi papanoita kahden kuusen juurelta. Toimiva kulkuyhteys voi kulkea myös asutuksen läpi, etenkin vanhemmilla asuinalueilla, joilla pihapuut ovat varttuneita, tai muilla sellaisilla tonteilla, joilla kasvaa järeämpiä puita.

4 SUOSITUKSET

Karttaliitteeseen rajattu elinympäristön ydinalue suositellaan säästämään I-luokan ehdottomasti säästettävänä alueena. Rajattu ydinalue on pinta-alaltaan 6,2 hehtaaria. Joitakin papanoita löytyi myös rajauksen itäosan eteläpuolisesta metsäsaarekkeesta kahden kuusen juurelta, joten liito-oravat olivat liikkuneet myös tällä alueella.

Elinympäristöjen välisten yhteyksien tulisi perustua puille, jotka ovat vähintään 10-metrisiä. Pidemmällä etenemällä puujonon sijaan toimivammilla yhteyksillä puita on rinnakkain, ja puut ovat enintään korkeutensa päässä toisistaan. Maksimietäisyytenä molempiin suuntiin toimivassa yhteydessä voidaan pitää matkaa, joka on alle kolme kertaa matalamman puun korkeus. Kulkuyhteydet rajausalueen kaakkoispuolelle ovat tällä hetkellä hyvät metsäalueita pitkin. Puustoinen kulkuyhteys kaakkoispuolisille metsäalueille tulee turvata myös jatkossa. Lounaispuolella rantakaistaleen kulkuyhteys etelän suuntaan on sen sijaan heikko, ja kaistaleella suositellaan jättämään puustoa varttumaan kulkuyhteyden paranemiseksi. Tällä hetkellä vastarannalla Pappilanjoen länsipuolella on kulkuyhteyden mahdollistavia puustoisia alueita.

Pappilanjoen rannat suositellaan säilyttämään molemmin puolin puustoisina, sillä vesiuomat ja niiden rantavyöhykkeet toimivat luonnollisena ekologisenä käytävänä monille lajeille, myös liito-oravalle. Tällä hetkellä joki rantavyöhykkeineen mahdollistaa liito-oravan kulkuyhteyden, sillä joki on monin paikoin alle 30 metriä leveä, ja heikoimmin puustoisilla rannoilla liito-oravat voivat käyttää vastarannan puita. Jos molemmille rannoille tulee aukko, joka on 3-kertaa leveämpi kuin matalamman aukonreunapuun pituus, kulkuyhteys katkeaa.

LÄHTEET

Hyvärinen, Esko, Juslén, Aino, Kemppainen, Eija, Uddstöm, Annika, Liukko, Ulla-Maija (toim.) 2019: Suomen lajien uhanalaisuus. Punainen kirja 2019. s. 703. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/299501>

Virtanen, Teemu ja Salomäki, Paula 2014: Ali-Niskalan alueen luontoselvitykset. s. 20.